

Aan
de gemeenteraad

Datum 27 juni 2023
Zaaknummer 2023-0089681
Betreft Vaststellen Startnotitie Dordrecht klimaatneutraal 2040

Vergadering van
Portefeuillehouder: Tanja de Jonge
Begrotingsprogramma Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht
Kernteam/Opgave: Opgaven - Duurzame Stad
Auteur: Aart Jan Bette
E-mail: aj.bette@dordrecht.nl
Verantwoordelijke: Aart Jan Bette
Openbaar: Ja

Voorgesteld besluit

de Startnotitie Dordrecht klimaatneutraal 2040 vast te stellen.

Deadline

Een snelle vaststelling van de startnotitie door de raad biedt ruimte om de thema's verder uit te werken in een routekaart die in de eerste helft 2024 klaar is.

Startnotitie

Hoe zijn de bevoegdheden rond dit onderwerp verdeeld?

Deze startnotitie geeft de basis voor het gesprek tussen college, raad en stad over de manier waarop we een klimaatneutraal Dordrecht willen en kunnen gaan bereiken. We hebben er hierbij voor gekozen om met een eerste voorzet voor vier thema's een gerichte en goede basis te leggen voor gesprekken over welke route we gaan volgen, welke partnerschappen daarvoor nodig zijn en welke investeringen en prioritering. We vragen aan de raad om deze startnotitie te onderschrijven en samen dit traject in te gaan. Klimaatneutraal is daarbij een paraplu die we concreet maken in afzonderlijke thema's door doelen, indicatoren, maatregelen, planning en het volgen van de voortgang (monitoring).

Na vaststelling van deze startnotitie gaan we aan de slag met de invulling van de thema's en het maken van een routekaart naar 2040. Hiervoor willen we werken in een zorgvuldig traject met participatie (betrokkenheid) van inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en andere stakeholders. De routekaart komt in een raadsvoorstel. De raad beslist over de routekaart.

Wat is de aanleiding?

Klimaatverandering zorgt voor grote opgaven. Het onderwerp speelt wereldwijd zoals blijkt uit de mondiale klimaatverdragen en het biodiversiteitsverdrag. Ook de Europese Unie vindt het klimaat een belangrijk onderwerp. En in Nederland staat het klimaat steeds hoger op de agenda zoals blijkt uit het Nederlandse Nationale Klimaatakkoord. Het recente rapport van de IPCC (Intergovernmental Plan on Climate Change) laat zien dat de opwarming van de aarde met 1,5 graad in vrijwel alle scenario's tussen 2030 en 2035 wordt bereikt. Dat is tien jaar eerder dan het IPCC verwachtte in 2014. Het Planbureau voor de Leefomgeving zegt daarom dat effectief klimaatbeleid urgenter is dan ooit[1].

Om echte resultaten te halen is het essentieel dat partijen concrete maatregelen nemen, ook op lokaal niveau. Dit zien we ook in Dordrecht. Dat blijkt duidelijk uit het politiek akkoord dat in 2022 in Dordrecht is gesloten en dat de basis legt voor dit college. Het college van Dordrecht wil daarom haar verantwoordelijkheid nemen zodat Dordrecht als stad haar bijdrage levert aan klimaatneutraliteit; ons doel is dat Dordrecht in 2040 klimaatneutraal is.

Deze startnotitie markeert het moment waarop bestaande en nieuwe activiteiten die gaan leiden naar een klimaatneutraal Dordrecht in 2040 samen worden gebracht in één opgave. Met dit traject draagt Dordrecht bij aan de nationale en mondiale uitdaging. Uiteraard bouwen we verder op al ingezette acties zoals het programma Duurzame stad, het programma Mobiliteit 2040 en het programma Groen Blauw.

We kunnen en willen het doel van klimaatneutraliteit niet alleen bereiken als college. Een goede samenwerking met de raad en de stad is nodig. Zo helpen we elkaar. En onze partners zoeken we ook buiten de stad: regio, provincie, Rijk en Europa. Dit willen we samen doen omdat de route naar een klimaatneutraal Dordrecht langer is dan een collegeperiode. Ons richtjaar is 2040 en concrete maatregelen zijn in de hele periode tot 2040 nodig. En een serieuze route naar klimaatneutraal vraagt inspanningen van iedereen in de stad, dus ook van de bedrijven, verenigingen, organisaties en de inwoners van onze stad. Als gemeente nemen we de regie, we bieden ondersteuning waar dat nodig en mogelijk is. Bij het maken van de routekaart gaan we de komende periode ook specifiek definiëren op welke punten we als gemeente een regierol hebben en waar we meer inzetten op lobby, bijvoorbeeld het gebied van scheepvaart en het verkeer op de A16.

Met deze startnotitie schetsen we de hoofdlijnen voor het maken van een gezamenlijke route en inzet. Een klimaatneutraal Dordrecht in 2040 is haalbaar met een integrale route, helderheid over de effecten van maatregelen, een stevige bestuurlijke opdracht en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

[1] Planbureau voor de Leefomgeving, Effectief klimaatbeleid is urgenter dan ooit, Nieuwsbericht 20-03-2023.

Welke inhoudelijke uitgangspunten stelt het college de raad voor?

De beschrijving van de inhoudelijke uitgangspunten heeft de volgende onderdelen:

1. wat willen we bereiken?
2. waar staan we nu?
3. hoe gaan we onze concrete acties en doelen bepalen?
4. de vier thema's van klimaatneutraliteit.

1. Doelen voor Dordrecht: wat willen we bereiken?

Wat verandert er in de duurzaamheidsdoelstelling van Dordrecht?

In het Politiek akkoord 2022-2026 hebben wij afgesproken de realisatie van de afspraken uit het nationale klimaatakkoord te versnellen. Doel is dat Dordrecht in 2040 een klimaatneutrale stad is. *Klimaatneutraal* betekent dat een overheid, organisatie of proces géén broeikasgassen (zoals CO₂) uitstoot óf dat uitstoot die plaatsvindt wordt gecompenseerd. Omdat we zeer moeilijk kunnen komen tot nul uitstoot gaan we ook compenseren door extra groen aan te brengen in onze gemeente waarbij het toevoegen van extra groen/bomen voor de komende jaren een uitdaging blijft.

In verschillende opgaven en programma's in Dordrecht leveren we al een bijdrage aan de route naar klimaatneutraal maar er is meer nodig om dit doel in 2040 te bereiken.

Vanuit de voormalige opgave Duurzame stad en de Regionale Energiestrategie zetten we in op *energieneutraal* in 2050. Energieneutraal betekent dat je je energieverbruik sterk beperkt en de energie die je gebruikt duurzaam opwekt. Dit is een belangrijk onderdeel van de route naar klimaatneutraal. In het programma energietransitie 2023-2026 (het vervolg op de opgave) gaan we al in op de benodigde inzet voor 2040. En in de startnotitie mobiliteit die raad heeft ontvangen richten we ons ook op 2040.

Onze ambitie voor 2040 betekent dus niet alleen verbreding maar ook versnelling. In de eerste plaats *verbreden* we van energieneutraal naar klimaatneutraal. In de tweede plaats gaan we dit doel *sneller* bereiken namelijk in 2040 in plaats van 2050.

Klimaatneutraal en klimaatadaptatie zijn verbonden

Klimaatneutraal betekent dat we uitstoot verminderen waar dat kan en uitstoot compenseren door extra groen aan te brengen in onze gemeente. Immers groen filtert de uitstoot.

Dit is een helder doel maar wat betekent dit nu voor de stad Dordrecht en onze inwoners? Het doel is dat Dordrecht in 2040 een klimaatneutrale stad is met een groene en gezonde leefomgeving en een goede luchtkwaliteit. Dan hebben we het over een stad waar mensen duurzaam en comfortabel wonen, prettig door de stad bewegen en in schone lucht, waar groen en water meer ruimte hebben dan asfalt en waar sociale contacten en ontmoeting echt onderdeel zijn van de inrichting van de stad. We noemen in deze startnotitie niet alle acties die belangrijk zijn voor het behalen van het doel van klimaatneutraliteit. Daar gaan we bijvoorbeeld komen door uitstoot te verminderen en hernieuwbare energie op te wekken. Denk hierbij aan zero emissie vervoer, verminderen van energieverbruik en uitstoot van bedrijven, isolatie van woningen, uitbreiden van het warmtenet en het vergroenen van stenige plekken.

Dit laatste element levert ook een bijdrage aan de manier waarop Dordrecht zich kan aanpassen het veranderende klimaat. Dit aanpassen heet "adaptatie" in het debat over klimaat. Adaptatie is onderdeel van de groenblauwe opgave. In deze startnotitie en de daaropvolgende uitwerking van de thema's komen er dus bouwstenen uit de groenblauwe opgave en klimaatadaptatie terug.

Het beperken van de uitstoot (reductie) en adaptatie hebben veel met elkaar te maken. Meer groen vergroot niet alleen de kwaliteit van de leefomgeving maar zorgt ook voor de opname van CO₂. Een minder gebruik van fossiele brandstoffen leidt tot een lagere CO₂-uitstoot en minder fijnstof en daarmee een betere luchtkwaliteit en gezondheid voor inwoners. Door onze inzet op reductie en adaptatie aan elkaar te verbinden kunnen we de positieve impact op onze stad vergroten en versnellen.

Klimaatneutraliteit en circulaire economie

Circulaire economie is een ander voorbeeld van een thema dat nauw verbonden is met klimaatneutraliteit. Ons gebruik van grondstoffen en materialen draagt sterk bij aan de uitstoot van broeikasgassen en heeft veel effect op het klimaat. Het efficiënt en duurzaam omgaan met materialen en grondstoffen is dan ook een belangrijk onderdeel om klimaatneutraal te worden. De overgang naar een circulaire economie gaat over veel onderwerpen. Denk bijvoorbeeld aan de eigen bedrijfsvoering van gemeente (inkoop, gebiedsontwikkeling, beheer en onderhoud), de industrie en de omgang met afval en recycling.

Inzetten op een circulaire economie is dus aan de ene kant een zelfstandige beleidsinzet maar sluit ook nadrukkelijk aan bij onderdelen van de route naar een klimaatneutrale stad.

Klimaatneutraal in 2040 en Agenda Dordrecht 2030

Klimaatneutraliteit is een doel voor de stad voor de middellange termijn. Een voor de hand liggende vraag is hoe de doelstelling klimaatneutraal in 2040 zich verhoudt tot de doelstellingen van de Agenda Dordrecht 2030 voor een meer welvarende stad met meer inwoners die ook in het politieke akkoord staan. Ook deze Agenda 2030 is gericht op de middellange termijn en vormt een raamwerk met doelen richting 2040. In het raadsvoorstel voor de Agenda 2030-reserveringen staat expliciet dat de Agenda Dordrecht 2030 niet zal zijn afgerond in 2030 en dat delen van deze Agenda zich uitstrekken tot 2030 en verder. De programma's kennen een lange doorlooptijd kennen van tien, vijftien jaar of misschien zelfs langer[1].

Met het politieke akkoord is het doel klimaatneutraliteit in 2040 toegevoegd aan de middellangetermijndoelen voor onze stad. Met de inzet op klimaatneutraliteit stellen we dus niet de middellangetermijndoelen en reserveringen uit de Agenda 2030 ter discussie, die staan vast. De inzet op klimaatneutraliteit laat zien dat we kijken naar de manier waarop we groeien. We willen groei van een hogere kwaliteit. Onze inzet is dat een klimaatneutraal Dordrecht in 2040 samengaat met de gewenste groei van de stad uit de Agenda 2030. We gaan deze periode stappen zetten om beide doelen te bereiken.

Als we op deze manier zowel economisch, sociaal als in duurzaamheid groeien zorgt dat voor brede welvaart. Bij brede welvaart kijk je naar alles wat van waarde is. Naast inkomen gaat het dan ook

om goed samenleven en een gezonde leefomgeving. Met de toevoeging van klimaatneutraal aan de doelen van de Agenda 2030 zorgen we voor bredere welvaart, nu én voor de toekomst.

2. Waar staan we nu?

Om met alle partijen een goed gesprek te kunnen voeren over de route naar klimaatneutraliteit en de bijbehorende maatregelen in Dordrecht, hebben we een nulmeting van de uitstoot van broeikasgassen en stikstof laten maken door Bureau 2030[2]. In de bijlage vindt u de nulmeting. In de nulmeting is ook uitgelegd waarom voor de nulmeting het jaar 2019 is gekozen als basisjaar. In deze startnotitie nemen we de belangrijkste uitkomsten van de nulmeting op. Deze meting laat zien hoe groot de omvang van de uitstoot in Dordrecht is. Daarmee geeft de meting ook handvatten voor de beleidsmaatregelen. Op basis van de nulmeting kunnen we de route naar klimaatneutraal 2040 gaan bepalen. We weten waar we staan en daarmee wat onze totale CO₂-reductie-opgave is.

Totale uitstoot broeikasgassen 2019		1.099.914 ton CO ₂ -eq	100%
	Economie: industrie, afval en water	555.664	51%
	Bouwen en gebouwde omgeving	284.638	26%
	Mobiliteit	247.482	23%
	Landbouw, Bosbouw en Visserij	12.129	1%

Broeikasgassen

De totale CO₂-uitstoot/broeikasgassen in 2019 bedroeg ruim 1 miljoen ton. Dordrecht heeft hiermee ruwweg een gemiddelde uitstoot in vergelijking met andere steden met een vergelijkbaar profiel in Nederland.

De omvang van de uitstoot maakt duidelijk dat reductie van uitstoot onvermijdelijk is om de klimaatdoelstellingen te halen. Als we de uitstoot uitdrukken in het aantal bomen dat nodig is voor compensatie van die uitstoot, hebben we per jaar 38,5 miljoen nieuwe bomen nodig ofwel moeten we elk jaar 325 bomen planten per inwoner.

Stikstof

In de huidige discussie op landelijk niveau is naast de uitstoot van CO₂-broeikasgassen ook vooral aandacht voor de uitstoot van stikstof. Met niet alleen een negatieve invloed op milieu en gezondheid maar daardoor ook een enorm effect op de ruimte om te bouwen en aan gebiedsontwikkeling te doen. We willen de uitstoot van broeikasgassen en stikstof dan ook samen aanpakken. Belangrijkste reden hiervoor is dat het mes aan twee kanten snijdt: maatregelen gericht op het verkleinen van de CO₂-uitstoot, leiden in veel gevallen tot een verlaging van de uitstoot van stikstof. In de tabel hieronder is de uitstoot van stikstofoxiden opgenomen. Uit de nulmeting blijkt dat deze uitstoot in Dordrecht vooral in de lucht terecht komt door uitlaatgassen van het verkeer.

Sectoren (kg)		100%
Mobiliteit	1.308.210	81%
Economie: industrie, afval en water	220.446	14%
Bouwen en gebouwde omgeving	57.822	4%
Landbouw	29.249	2%
Overig	5.290	0%

De resultaten van de nulmeting zijn een startpunt voor het bepalen van de maatregelen die in Dordrecht nodig zijn. In de paragraaf hierna beschrijven we op hoofdlijnen welk proces we daarbij willen volgen. Daarna doen we een voorstel voor een aantal thema's die aansluiten bij de nulmeting. Dan gaan we ook in meer detail in op de metingen voor die thema's.

3. Hoe gaan we onze concrete acties en doelen bepalen?

Uit de nulmeting blijkt duidelijk dat een integrale aanpak onmisbaar is voor het bereiken van een klimaatneutraal Dordrecht. Reductie van uitstoot en adaptatie aan de verander(en)de omstandigheden raken alle beleidsterreinen waarop de gemeente actief is. De uitstoot heeft verschillende grote bronnen.

Op basis van de nulmeting in combinatie met lopende programma's en opgaven stellen we voor om de route naar 2040 vorm te geven en verder uit te werken in vier (samenhangende) thema's: Mobiliteit, Bouwen en gebouwde omgeving, Economie: industrie, afval & water en Energie. Per thema gaan we werken aan een pakket van maatregelen met als doel lagere uitstoot in de jaren tot 2040. Het gaat om beleidsterreinen die veel met elkaar te maken hebben. Per thema komen er doelen, indicatoren, maatregelen en een planning. Ook maken we afspraken over het volgen van de voortgang (monitoring). Daarbij zullen we gebruik maken van een te ontwikkelen monitor die is gebaseerd op enerzijds meetbare en anderzijds modelmatig ingeschatte indicatoren. Bij de uitwerking van de thema's zullen we ook de monitoring van maatregelen en effecten meenemen.

Op basis van de uitkomsten van de nulmeting richten we ons met de genoemde vier thema's op de grootste bronnen van uitstoot in Dordrecht. De uitstoot vanuit landbouw heeft een relatief klein aandeel in Dordrecht. Bij Energie (zowel de opwek van energie als een toekomstbestendig energiesysteem) zijn er juist zeer ingewikkelde vragen. Daarom hebben we ervoor gekozen om van Energie een apart thema te maken en landbouw niet als thema op te nemen.

Verder sluiten we met deze thema's op hoofdlijnen aan bij de indeling in sectoren die in het Klimaatplan 2021-2030 door Rijksoverheid is gebruikt en bij de indeling in sectortafels in het landelijke klimaatakkoord. Daarbij noemen we elektriciteit in Dordrecht energie om aan te sluiten op de vraagstukken die er zijn en op ons programma energietransitie.

Door aan te sluiten bij de indeling op nationaal niveau willen we zorgen voor een herkenbare aanpak. We verwachten met deze uitsplitsing een goede overzichtelijke en werkbare aanpak te kunnen organiseren. Uiteraard is er interactie, overlap, samenhang en onderlinge afhankelijkheid tussen de thema's. Er zijn zeker vraagstukken die raken aan meerdere thema's. In de uitwerking zullen we hier goed op letten door dwarsverbanden te benoemen en verbindingen te leggen. Wij onderkennen dit en zien onszelf dan ook als collectief verantwoordelijk voor het realiseren van klimaatneutraliteit.

Gelukkig kunnen we verder bouwen op de maatregelen die al zijn genomen en die we op dit moment aan het uitvoeren zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval bij energie en mobiliteit. Paragraaf 5 bevat de uitwerking van de vier thema's zoals we die nu zien. Daarna is belangrijk dat we op basis van deze beelden het gesprek met de stad willen voeren om de thema's uit te werken.

Bij de uitwerking van de vier thema's maken we met de stad een agenda of routekaart met tussendoelen, acties en instrumenten om in 2040 klimaatneutraal te zijn. Zoals aangegeven kunnen we bouwen op programma's en opgaven die al lopen maar er is echt een flinke verbreding en versnelling van inzet nodig om het gewenste einddoel in 2040 te kunnen realiseren.

Deze startnotitie is de basis voor het gesprek met de raad en met de stad. Samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en andere stakeholders gaan we invulling en uitwerking geven aan de vier thema's. De manier waarop we de routekaart maken zal per thema verschillen. Voor mobiliteit en de energietransitie zijn hier al stappen gezet. Voor de andere thema's werken we dit verder uit samen met de raad en de stad. Hiervoor starten we met rondetafelgesprekken met de raad en breiden dit uit met gesprekken met de stad.

Op basis van die gesprekken maken we de thema's concreter en zorgen we voor draagvlak in de stad. In dat proces bepalen we welke doelen we in de periode tot 2040 realistisch kunnen stellen en welke maatregelen daarbij horen. We onderzoeken samen hoe groot het effect van de maatregel is zodat we onze inspanningen zo effectief mogelijk inzetten. We bouwen een monitor op om regelmatig te kunnen zien waar we dan staan.

Met de thema's maken we zo een routekaart naar 2040. In bijlage 2 vindt u een voorzet voor de structuur van de routekaart.

4. De vier thema's van klimaatneutraliteit

De omvang van de opgave vraagt om structuur, samenhang en focus. We denken deze met de vier voorgestelde thema's goed te kunnen invullen. Daarnaast geeft de indeling ook ruimte aan een

eigen dynamiek en tempo per thema. Op sommige terreinen zijn we al verder of is al een duidelijker beeld welke stappen moeten worden genomen. Dit is bijvoorbeeld zo bij mobiliteit. Op die terreinen kunnen we de komende jaren waarschijnlijk een hoger tempo bereiken dan op andere. Er zal dus sprake zijn van maatwerk bij het uitwerken van de thema's.

Tegelijkertijd is er een samenhang tussen de thema's. Samen leiden ze tot de totale bereikte reductie in uitstoot van broeikasgassen op ons eiland. Dat laatste is ook per thema het primaire doel; het verlagen van de uitstoot. Maar binnen elk thema gaan we ook kijken welke ruimte er is om kansen te benutten op aangrenzende vraagstukken of domeinen. Denk bijvoorbeeld aan het thema Economie: industrie, afval & water waarbij er ook kansen ontstaan in het aantrekken van nieuwe typen van bedrijvigheid of kansen in relatie tot onderwijs en arbeidsmarkt.

In aparte bijlagen is voor het beeld van de raad al een eerste uitwerking van de thema's opgenomen. Na vaststelling van de startnotitie door de raad gaan wij met de raad en andere partijen in de stad in gesprek om de thema's verder uit te werken. De uitwerkingen in de bijlagen dienen als startpunt voor het gesprek van de komende periode dat tot een routekaart moet leiden, waarbij voor energietransitie en mobiliteit al trajecten in gang zijn gezet. In de tekst hieronder schetsen we op hoofdlijnen de vier thema's.

4.1 Mobiliteit

Uit de nulmeting blijkt dat verkeer en vervoer een grote bron van uitstoot van broeikasgassen vormt. Daarom kiezen we in de route naar klimaatneutraliteit in 2040 voor een thema mobiliteit. Als startpunt hiervoor is er een meer gedetailleerde uitsplitsing van de totale CO₂-uitstoot gemaakt door Bureau 2030. De tabel hieronder bevat die meting.

Wat opvalt in de nulmeting is dat de uitstoot voor een belangrijk deel wordt veroorzaakt door snelwegverkeer en de binnen- en recreatievaart (waarbij het aandeel van binnenvaart 98% is). Hier is de invloed die Dordrecht als stad heeft beperkt. Bij dit thema is het wel van belang om te bepalen welke invloed we vanuit Dordrecht kunnen hebben en daar extra op in te zetten. Dit vraagt ook lobby en samenwerking met partijen op regionaal en landelijk niveau.

Tegelijkertijd levert het wegverkeer binnen de bebouwde kom een grote bijdrage aan de uitstoot. Dan gaat het bijvoorbeeld om het gebruik van de auto in de stad. Iedereen in de stad maakt keuzes voor de manier van vervoer in de stad. De opkomst van de elektrische auto draagt bij aan onze doelen en met de beschikbaarheid van alternatieven voor de auto kunnen we extra bijdragen leveren voor een mobiliteitsmix met minder uitstoot. Dit raakt direct aan de inrichting van de stad, de wijk en de straat. In de uitwerking van het mobiliteitsplan is daarom de betrokkenheid van inwoners en maatschappelijke partners een belangrijk onderdeel.

De eerste uitwerking van het thema in de bijlage sluit aan bij de startnotitie voor het mobiliteitsplan welke op 14 maart 2023 door de raad is goedgekeurd.

Mobiliteit [247.482 ton CO ₂ -eq]		100%
	Wegverkeer auto(snel)wegen	43%
	Binnen- en recreatievaart	23%
	Wegverkeer bebouwde kom	22%
	Mobiele werktuigen	6%
	Wegverkeer buitenwegen	5%
	Railverkeer (alleen diesel)	1%
	Zeescheepvaart en visserij	0%

4.2 Bouwen en gebouwde omgeving

Bij dit thema zetten we in op de versnelling van de vermindering van de uitstoot bij gebiedsontwikkelingen en in de gebouwde omgeving. In het thema gebouwde omgeving gaat het over bestaande woningen, commerciële dienstverlening en publieke dienstverlening.

De uitstoot van bestaande woningen is voor het grootste deel te verklaren door de hoge CO₂-uitstoot bij verwarmen van het huis, denk aan het stoken van aardgas, elektriciteit en

stadswarmte. De 56.000 huishoudens in Dordrecht veroorzaken 58% van de uitstoot onder het thema bouwen en gebouwde omgeving. Door invloed uit te oefenen op het verduurzamen van deze huishoudens kunnen we een flink effect bereiken.

Het thema bebouwde omgeving is verder uitgewerkt in de doorstartnotitie energietransitie. Voor het thema bouwen stellen we verderop in het stuk een proces voor om gezamenlijk tot verdere uitwerking te komen.

Gebouwde omgeving [284.638 ton CO ₂ -eq]		100%
	Woningen	58%
	Commerciële dienstverlening	25%
	Publieke dienstverlening	17%

Gebouwde omgeving [284.638 ton CO ₂ -eq]		100%
	CO ₂	99%
	Overige broeikasgassen	1%

4.3 Economie: industrie, afval & water

Bij dit thema willen gaan we met bedrijven en ondernemers aan de slag om de uitstoot te verminderen, het grondstoffen- en waterverbruik terug te brengen en de overgang naar een circulaire economie te realiseren.

Bij dit thema worden we geholpen door landelijke richtlijnen. Landelijke richtlijnen verplichten bedrijven onder andere tot het rapporteren van energiebesparingsmaatregelen van hun uitstoot (energieverbruik > 50.000 kWh). Landelijke verplichtingen helpen Dordrecht om beter sturen op het verduurzamen van de industrie.

Voor het thema economie stellen we verderop in het stuk een proces voor om gezamenlijk tot verdere uitwerking te komen.

Economie: industrie, afval en water [555.664 ton CO ₂ -eq]		Ton CO ₂ -eq	100%
	Industrie	280.739	51%
	Waterbedrijven en afvalbeheer	204.105	37%
	Delfstoffenwinning	67.215	12%
	Bouwnijverheid	3.605	1%

Economie: industrie, afval en water [555.664 ton CO ₂ -eq]		Ton CO ₂ -eq	100%
	Fluorgassen	260.436	47%
	Methaan	163.484	29%
	CO ₂	100.095	18%
	Lachgas	31.649	6%

4.4 Energie

Dit thema zorgt uiteraard voor een grote bijdrage aan de vermindering van de uitstoot. Het thema is onderdeel van de energietransitie waarvoor u een doorstartnotitie heeft vastgesteld na een rondetafelgesprek met maatschappelijke partijen. Het doel van dit thema is het creëren van de juiste randvoorwaarden om uiteindelijk het complete energieverbruik te kunnen verduurzamen. Zo

krijgen we een toekomstbestendig energiesysteem. In de nulmeting is er bij dit thema zelf geen CO₂-uitstoot, omdat in de nulmeting de CO₂-uitstoot opgenomen is onder andere thema's (bijvoorbeeld: het energieverbruik van woningen valt onder gebouwde omgeving).

De tabel hieronder laat zien dat het energieverbruik in Dordrecht (en de regio) vele malen groter is dan het vermogen dat we (onder de huidige omstandigheden) lokaal (regionaal) hernieuwbaar kunnen opwekken. Het aandeel hernieuwbare energie groeit gestaag en het totale energieverbruik neemt af. Meer dan de helft van de hernieuwbare energie die nu wordt opgewekt, wordt gebruikt om te verwarmen en komt voornamelijk voort uit afvalverbranding.

Omdat het energieverbruik groter is dan het vermogen, is besparing, opwek en creativiteit nodig. Het gaat verder om ingewikkelde ruimtelijke vraagstukken, ook in relatie tot het energiesysteem en de energiemix op ons eiland.

Energie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
 Totaal energieverbruik	9.237	9.209	9.851	10.029	9.651	9.420
Totaal niet hernieuwbare energie [TJ]	8.166	8.318	8.787	8.832	8.428	8.102
Totaal bekende hernieuwbare energie [TJ]	1.071	891	1.064	1.197	1.223	1.318
% hernieuwbaar van totaal energieverbruik	12%	10%	11%	12%	13%	14%

[1] Raadsvoorstel 2021-0054583

[2] www.bureau2030.nl

Met welke beperkingen moet de raad rekening houden?

We zien de volgende beperkingen waar de raad rekening mee moet houden:

- Er zijn op Europees en nationaal niveau al veel wettelijke kaders. Op deze kaders hebben we geen invloed. Ze bepalen ons speelveld in juridische zin. Daarnaast zijn er, ook als gevolg van die kaders, klimateffecten (uitstoot van broeikasgassen) waar Dordrecht mee te maken heeft maar waar we geen invloed op hebben. Bij de uitwerking van de volgende stappen in Dordrecht moeten we dus scherp bepalen waar we invloed op hebben.
- Bij het uitwerken van de thema's nemen we ook de inspanningen door het Rijk, provincie en in de regio mee. Regelgeving, afspraken en financiering op die niveaus zijn bepalend voor het speelveld en voor de uiteindelijke uitkomsten.
- Tussentijdse monitoring en bijsturen is van belang bij een agenda voor een lange periode. Voor het doel van klimaatneutraliteit zijn er veel onvoorspelbare factoren die invloed hebben op de route naar het doel. Maar waar de gemeente geen invloed op heeft. Denk aan technologische ontwikkelingen die grote klimaatwinst opleveren of juist tegenvallen, politieke keuzes voor maatregelen in en buiten Nederland die de uitstoot beïnvloeden, of geopolitieke ontwikkelingen zoals de oorlog in Oekraïne die grote invloed hebben op de energievoorziening. Ook voor Dordrecht beïnvloeden zulke ontwikkelingen de route naar klimaatneutraliteit. De route naar 2040 is dus een dynamische route en vraagt dat we ons kunnen aanpassen aan veranderingen.

Welk proces stelt het college de raad voor?

Met de bespreking van de startnotitie krijgen we kaders en richting van u als raad op het doel klimaatneutraal 2040 en de indeling naar vier thema's.

Voor het thema energie (inclusief bebouwde omgeving) (4 april 2023) heeft u al een rondetafelgesprek gevoerd. Daarom is onze aanbeveling om, indien gewenst, voor de andere 3

thema's, mobiliteit, bouwen en economie: industrie, afval en water een rondetafelgesprek te organiseren.

In de klimaatweek (van 29 oktober tot 5 november 2023) geven we samen met relevante partners/stakeholders invulling en uitwerking aan de routekaarten per thema.

Per thema stellen we een bestuurlijk trekker aan die aan de slag gaat om de uitwerking te realiseren. We verwachten dat in de eerste helft van 2024 een routekaart aan de raad kan worden voorgelegd voor besluitvorming. Zoals eerder aangegeven staan we in de tussentijd niet stil. In verschillende programma's en opgaven voeren we al trajecten uit die een directe bijdrage leveren aan de route naar 2040 en zetten we al instrumenten en acties in die ook binnen de thema's een plek gaan krijgen.

Welke kosten zijn verbonden aan het proces?

In de begroting is nog geen specifiek budget opgenomen of reservering gemaakt voor Klimaatneutraal 2040. We hebben een uitvoeringsbudget van het Rijk ontvangen voor loonkosten die we voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid maken. Dit budget is € 2,1 miljoen per jaar en ontvangen we in de jaren 2023, 2024 en 2025. Deze middelen mogen alleen voor uitvoeringscapaciteit Klimaat en Energie worden ingezet. Ze zijn dan ook hard nodig om het benodigde tempo richting klimaatneutraal 2040 in te kunnen zetten. De energietransitie vraagt de grootste inspanning op uitvoering. Deze uitvoering omvat het warmtenet, energiebesparing en opwek van duurzame energie. We verwachten dat we ongeveer 2/3 van het Rijksbudget nodig hebben voor de uitvoering van de energietransitie. Dat betekent dat we daarnaast financiële ruimte hebben vanuit dit Rijksbudget voor de overige thema's van klimaatneutraal.

Het is in dit stadium nog niet goed te onderbouwen welk budget nodig is voor klimaatneutraal omdat er nog geen eerste uitwerking is van alle thema's. Het doel is om met het uitwerken van de thema's tot acties, instrumenten, een tijdpad en ook een gedegen financiële raming per thema's te komen. We weten dat ook een behoorlijk deel van de inzet die nodig is nu al en ook in de toekomst zal worden georganiseerd binnen de programma's en opgaven. Vanuit de thema's maken we duidelijk wat er dan nog extra nodig is. Daarbij zullen we allereerst de ruimte binnen het uitvoeringsbudget van het Rijk benutten. Als er meer middelen nodig zijn komen we in de eerste helft van 2024 met een financieel voorstel.

Wat zijn de belangrijkste gerelateerde besluiten?

[Startnotitie Programma Mobiliteit 2040, vastgesteld door de raad op 14 maart 2023.](#)

[Doorstartnotitie Programma Energietransitie 2023-2026, geagendeerd beeldvormend in de commissie op 28 maart 2028.](#)

Het college van Burgemeester en Wethouders

De raad van de gemeente DORDRECHT;

gezien het voorstel van het college van Burgemeester en Wethouders van 27 juni 2023 inzake Vaststellen Startnotitie Dordrecht klimaatneutraal 2040;

gelet op artikel 160, lid 1 onder b van de Gemeentewet; artikel 160, lid 1 onder a van de Gemeentewet;

b e s l u i t :

de Startnotitie Dordrecht klimaatneutraal 2040 vast te stellen.

Aldus besloten in de vergadering van

Elders beschikbare bijlagen

PM